

A KÁRELHÁRÍTÁSI ÉS KÁRFELSZÁMOLÁSI FELADATOK LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSA

Horváth Zoltán

Budapest Főváros XIX. Ker Kispest Önkormányzat

Vagyonkezelő Műszaki Szervezet igazgató

PhD hallgató

Az elmúlt hónapok sajnálatosan bővelkedtek katasztrófhelyzetekben, elég, ha a májusi-júniusi Borsod-Abaúj-Zemplén megyei árvízre, vagy az ajkai vörösiszap-tározó balesetére gondolunk. A kárelhárítási és kárfelszámolási munkák végrehajtását a médiában, a híradásokban nyomon követhette a közvélemény, de azok logisztikai támogatásának rendszerszemléletű vizsgálatát a szakemberek eddig még nem végezték el. Ebben a cikkben bemutatom a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok helyét és szerepét a hazai katasztrófavédelem védekezési időszakainak feladatai között, ismertetem a végrehajtáshoz szükséges logisztikai támogatás célját és területeit, valamint a logisztikai képességek fajtáit.

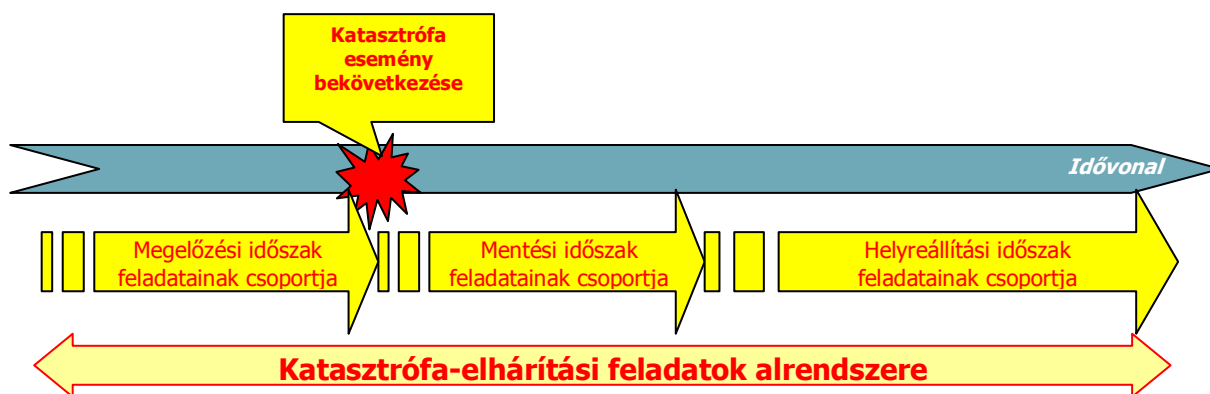
1. A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok helye, szerepe a katasztrófavédelem védekezési időszakainak feladathalmazai között

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény (továbbiakban: katasztrófavédelmi törvény) 3. paragrafus j.) pontja alapján, a katasztrófavédelem fogalmi meghatározásából az alábbi következtetések vonhatók le:

- A katasztrófavédelmet tevékenységek összességéként értelmezi.

- A törvény a védekezés három kiemelt időszakát határozza meg: ezek a „megelőzés”, a „mentés” és a „helyreállítás” időszakai.
- A három időszakban végrehajtandó feladatok jól elkülöníthetők és szabályozottak, de a törvény további szakaszaiban a végrehajtáshoz szükséges anyagi és technikai feltételek, (logisztikai támogatás) biztosításának kérdései nincsenek kellően tisztázva, kidolgozva és szabályozva.[1]

A hazai egységes katasztrófavédelem rendszerszemléletű vizsgálata alapján kijelenthető, hogy az a „szervezeti”, az „erőforrás” és a „katasztrófa-elhárítási feladatok” alrendszerei együtteseként fogható fel.¹ A katasztrófa-elhárítási feladatok alrendszere, a katasztrófák elleni védekezés során végrehajtandó feladatok összessége, amely magába foglalja mind a három védekezési időszak feladatait. Ez a három feladatcsoport alkotja a katasztrófa-elhárítási feladatok alrendszerének elemeit, amelyek egymással szorosan összefüggnek. Az alrendszer feladatainak csoportjait (elemeit) az **1. számú ábra** szemlélteti.

1. sz. ábra A katasztrófa-elhárítási feladatok alrendszerének elemei²

¹ Katasztrófavédelem egységes rendszerének értelmezését lásd: Dr. Tóth Rudolf – Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében. Polgári Védelmi Szemle. 2009. 1. szám. 146-163. oldal. ISSN: 1788-2168

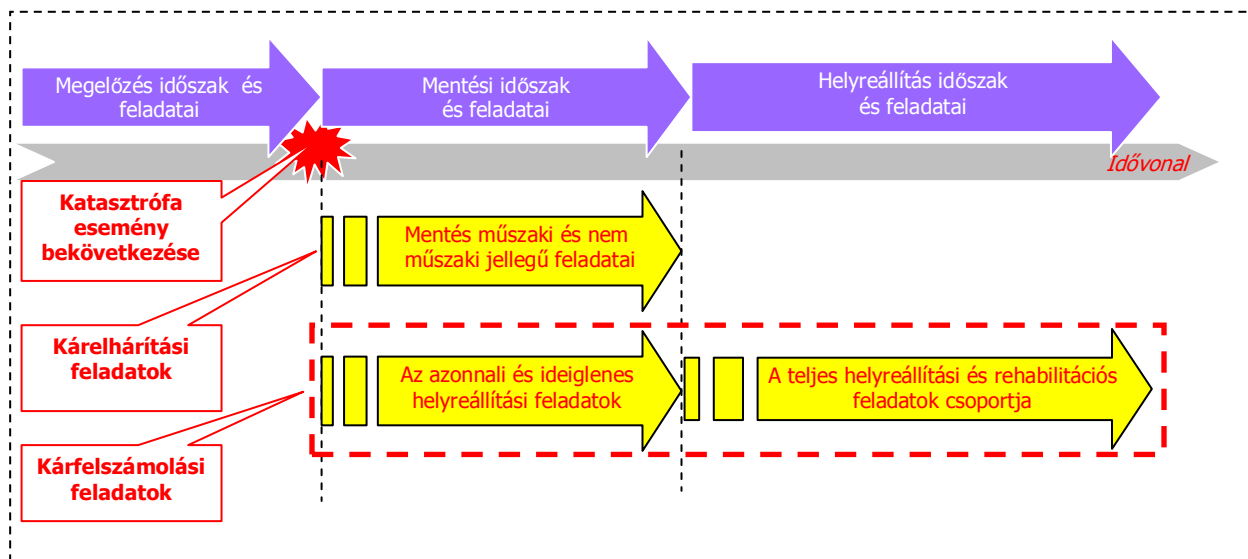
² Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A kárelhárítás és kárfelszámolás fogalmát katasztrófákra vonatkozóan jogszabályok nem definiálják. Egyedül az 1996. évi XXXI. törvényben (továbbiakban: tűzoltósági törvény) találunk utalást, de ez a jogszabály is csak korlátozott értelmezést ad, mert kizárólag balesetek, tüzesetek kapcsán értelmezi a műszaki mentési feladatokat. [2]

A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatokkal összefüggésben fontos megvizsgálni azt is, hogy ezeknek a feladatoknak mi a célja és tartalma, valamint időben mikor kezdődnek és meddig tartanak. A különböző elemzéseket elvégezve megállapítható, hogy *a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok alapvetően a „mentési” és „helyreállítási” időszakokhoz kötődnek.* Olyan alapvető feladatokat, (feladat csoportokat) tartalmaznak, amelyek kihatnak a védekezés teljes folyamatára. Magukba foglalják:

- az azonnali élet és anyagi javak mentésének műszaki és nem műszaki jellegű feladatcsoportjait;
- a mentés végrehajtásához, valamint az alapvető életfeltételek megteremtéséhez szükséges műszaki és logisztikai feladatokat;
- a közlekedéshez, a szállításhoz, valamint a közművek és egyéb infrastruktúrák működéséhez szükséges azonnali és ideiglenes helyreállítási feladatokat;
- a kimenekített és a kitelepített lakosság elhelyezésének és ellátásának feladatait;
- A mentőerők váltásának, ellátásának, pihentetésének és szállításának feladatait;
- a káresemény további eszkalálódásának megakadályozása, további károsító hatások megszüntetésének feladatcsoportjait;
- valamint a teljes helyreállítás feladatcsoportját.

A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok helyét a védekezési időszak feladataival való kapcsolatát a **2. sz. ábra** szemlélteti.

2. sz. ábra Kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok helye a katasztrófavédelem védekezési időszak feladatai között.³

Összegezve a fentiekben leírtakat kijelenthetjük, hogy a kárelhárítási és a kárfelszámolási feladatok a katasztrófa-elhárítási feladatok alrendszerében jelennek meg és eredményes végrehajtásuk alapvetően befolyásolja a katasztrófák elleni védekezés sikerét és hatékonyságát.

A következő alfejezetben megvizsgálom a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok fogalmát, célját, valamint bemutatom, hogy milyen lehetséges szempontok szerint csoportosíthatók.

2. A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok katasztrófavédelemre vonatkozó értelmezése, fogalma, célja, a csoportosítás lehetséges formái

A katasztrófavédelemmel és a polgári védelemmel kapcsolatos jogszabályokat áttanulmányozva sajnálattal kell megállapítani, hogy a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatokra vonatkozó jogszabályi „fogalom” meghatározás nincs, a lexikonok és más értelmező kéziszótárok is ezzel kapcsolatban, eltérő értelmezéseket adnak.

³ Forrás: A szerző saját szerkesztése.

2.1 A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok katasztrófavédelemre vonatkozó értelmezése

A médiákban, a különböző sajtóorgánumban, gyakran használják a „katasztrófa” megnevezést még akkor is, ha a kialakult helyzet csak egy kis kiterjedésű és könnyen kezelhető balesetet vagy szerencsétlenséget takar. Ezekben az esetekben a károk felszámolása a hívatásos mentőszervezetekkel végrehajtható, nagyobb mentőerők és erőforrások igénybevétele nem szükséges. Más a helyzet akkor, ha a bekövetkezett katasztrófa események nagy kiterjedésűek, nagy tömegeket érintenek, valamint a védekezési feladatokhoz nem elegendők a hívatásos mentőszervezetek képességei, további erőforrásokra, mentőszervezetekre és speciális képességekre van szükség. A következőkben az ilyen veszélyekre, katasztrófákra, értelmezem a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatokat.

A kárelhárítási feladatok értelmezése: a katasztrófák elleni védekezés során a „mentési” időszakban, az azonnali beavatkozásokat és operatív intézkedéseket magában foglaló része, olyan rendszabályok és tevékenységek összessége, amely lehetővé teszik:

- az azonnali élet- és vagyonmentést;
- a kritikus esemény vagy káros hatásai továbbterjedésének megakadályozását, következményeinek mérséklését vagy kiküszöbölését;
- a súlyos környezeti károk kialakulásának megakadályozását vagy kiküszöbölését.

A kárfelszámolási feladatok értelmezése: a kárelhárítással egy időben, vagy azt követően, alapvetően a „helyreállítás” időszakában végrehajtásra kerülő olyan intézkedések és tevékenységek összessége, amelyek magukba foglalják a kritikus esemény bekövetkezése előtti állapot elérése vagy megközelítése érdekében végrehajtandó, továbbá a felelősség megállapítása és a kártérítés meghatározása érdekében a tényfeltáró feladatokat és lehetővé teszik:

- a keletkezett károk és a következmények felszámolását;
- az élet feltételeit biztosító alapellátás és közszolgáltatás normalizálását;
- az alkotmányos emberi, állampolgári jogok és kötelezettségek gyakorlásához (működéséhez) szükséges feltételek újbóli megteremtését;
- a tapasztalatok gyűjtését és összegzését.

2.2 A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok fogalma és célja

Eddigi kutatási eredményeimre alapozva, a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok fogalmára és céljára az alábbi meghatározásokat javaslom.

A kárelhárítási feladatok fogalma:

A katasztrófák elleni védekezés mentési időszakában az azonnali beavatkozások, operatív intézkedések keretében végrehajtandó olyan feladatok, valamint rendszabályok és tevékenységek összessége, melyek biztosítják az azonnali élet- és vagyonmentést, a káros hatások továbbterjedésének megakadályozását, a következményeinek mérséklését vagy kiküszöbölését, valamint a súlyos környezeti károk kialakulásának megakadályozását.

A kárelhárítási feladatok célja: katasztrófák és más veszélyek esetén közvetlenül biztosítsák a lakosság életének és az anyagi javak megóvását, a károk mérséklését, a mentési feltételeket és a mentés biztonságos végrehajtását.

A kárfelszámolási feladatok fogalma:

A „mentés” és a „helyreállítás” időszakában végrehajtásra kerülő mindazon feladatok, valamint rendszabályok és tevékenységek összessége, amelyek magukba foglalják a katasztrófák bekövetkezése előtti állapot elérése érdekében a keletkezett károk és a következmények teljes felszámolását, az életfeltételekhez szükséges alapellátás és közszolgáltatás normalizálását, az alkotmányos emberi, állampolgári jogok és kötelezettségek feltételeinek újbóli megteremtését, továbbá a felelősség megállapítása érdekében a tényfeltáró feladatok végrehajtását.

A kárfelszámolási feladatok célja, hogy segítsék a kárterületen a mentőerőket a mentési feladataik végrehajtásában, biztosítsák az alapvető életfeltételek kialakítását, valamint valósítsák meg a végleges helyreállítást, a kárterület teljes rehabilitációját. [3]

2.3 A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok csoportosításának lehetséges formái

A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatokat sokféle szempont szerint lehet csoportosítani. A védekezést irányító szakemberek használják a végrehajtás sorrendje szerinti, *az elsődlegesen* (azonnali), vagy *a másodlagosan végrehajtandó feladatok* szerinti csoportosítást, de a gyakorlatban találkozunk a feladatok célja szerinti csoportosítással is. (Pl.: *vezetési és irányítási, logisztikai, lakosságvédelmi, tűzvédelmi, műszaki mentési, helyreállítási, egészségügyi, stb. feladatok*). Ezek a csoportosítások akkor alkalmazhatók jól, ha valamilyen igény, vagy szempontok szerint szándékozzuk a feladatokat bemutatni, de nem alkalmasak általános jellemzők szerinti kategorizálásra. Ez utóbbiakra, véleményem szerint, a *feladatok jellegük szerinti* és a *védekezési időszakok szerinti* csoportosítás a legmegfelelőbb.

2.3.1 A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok jellegük szerinti csoportosítása

A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatokat jellegük szerint két alapvető csoportba sorolhatjuk. Ezek a következők:

- műszaki jellegű feladatok;
- nem műszaki jellegű feladatok.

A két alapvető feladatcsoportosításon belül további csoportosítások hajthatók végre.

Műszaki jellegű feladatok értelmezése és csoportosítása

Műszaki jellegű feladatok értelmezése: ide soroljuk mindazon feladatokat, melyek végrehajtásához speciális műszaki gépekre, eszközökre, felszerelésekre van szükség, nagymennyiségű anyagok felhasználását, mozgatását, vagy különleges műszaki elemek, berendezések beépítését, esetleg eltávolítását igénylik. Továbbá, a végrehajtóknak rendelkezni kell, mindazon speciális műszaki szakmai, biztonságtechnikai, munkavédelmi ismeretekkel, amelyek a végrehajtáshoz a technikai eszközök kezeléséhez, alkalmazásához szükségesek.

A műszaki jellegű feladatok további lehetséges csoportosítása

➤ *Kárhelyhez kötődő műszaki feladatok*

Ide soroljuk mindazon műszaki feladatokat, amelyeket a lakosság kárterületről történő kimentése, az emberek életének megóvása, az anyagi javak mentése, a károk további eszkalálódásának, valamint súlyos környezeti károk kialakulásának megakadályozása, az alapvető életfeltételek megteremtése és biztosítása, továbbá az azonnali, az ideiglenes és a károk teljes helyreállítása érdekében, a kárterületen hajtunk végre. Ezek a következők lehetnek:

- A tüzek lokalizálása, a mentéshez szükséges utak megtisztítása, átjárók nyitása, a mentés műszaki feltételeinek kialakítása.
- A sérült létesítmények, óvóhelyek, pincék feltárása, az emberek és a sérültek kimentése a romok alól és a kárterületről.
- A sérült közművek, energia rendszerek kiiktatása, a sérülések feltárása és javítása.
- A sérült utak, átjárók, vasúthálózatok, hidak, más közlekedési infrastruktúrák javítása, azonnali, vagy ideiglenes helyreállítása.
- A rombolódott és veszélyessé vált épületszerkezetek eltávolítása, vagy rögzítése, szükség esetén a sérült épület ideiglenes, vagy teljes helyreállítása.

- Ár és belvizek esetén a szükséges műszaki mentési, a gátépítési, vagy megerősítési, vízelvezetési, bontási és építési műszaki feladatok végzése.
- A kárterület őrzésével és mentésével kapcsolatos műszaki munkák és feladatok, stb.

➤ Kárhelyhez közvetlenül nem kötődő műszaki feladatok

Ide soroljuk mindazon műszaki feladatokat, amelyeket a befogadó helyeken a lakosság elhelyezése, az ideiglenes életfeltételek megteremtése, a mentéshez szükséges anyagok és technikai eszközök tárolási, javítási feltételeinek megteremtése, a mentőerők váltási és pihentetési körleteinek kialakítása, valamint a mentéshez szükséges eszközök anyagok előállítására és a kárterületre történő bejuttatása érdekében kell végrehajtani. Ezek a következők lehetnek:

- A kimenekített, kitelepített lakosság befogadási helyeinek kialakításával kapcsolatos műszaki feladatok. (Pl.: elhelyezési feltételek megteremtése, utak, közművek szükség szerinti kiépítése, az őrzés-védelem műszaki feltételeinek kialakítása, stb.)
- A mentéshez szükséges eszközök anyagok előállításával, valamint a kárterületre történő bejuttatásával kapcsolatos műszaki feladatok. (Pl.: homokbányák, homokzsáktöltő berendezések működtetése, utak, hidak, közművek javításához szükséges előkészítő műszaki munkák, vagy a védekezéshez szükséges egyéb szerkezeti elemek gyártása, stb.)
- A kárterületen dolgozó mentőerők pihenő körleteinek építésével, a pihentetés, az ellátás és a higiénias feltételek kialakításával kapcsolatos műszaki munkák és feladatok.
- A védekezéshez szükséges technikai eszközök, anyagok tárolási, műszaki kiszolgálási feltételeinek, (épületek, infrastruktúrák, stb.) kialakításával összefüggő földmunkák és építési feladatok, stb.

Nem műszaki jellegű feladatok értelmezése és csoportosítása

Nem műszaki jellegű feladatok értelmezése: ide soroljuk mindazon ellátási, elhelyezési, egészségügyi együttműködési, logisztikai, gazdálkodási, őrzés-védelmi, stb. feladatokat, amelyek célja, a lakosságról való gondoskodás, a védekezési feltételek megteremtése, a végrehajtás minden oldalú biztosítása és az élet normalizálásához szükséges feltételek kialakítása. Továbbá, végrehajtásuk nem igényel földmunkákhoz, építésekhez, közművek helyreállításához szükséges műszaki gépeket és eszközöket, valamint a végrehajtóknak nem kell rendelkezniük speciális műszaki szakmai, és biztonságtechnikai, ismeretekkel.

A nem műszaki jellegű feladatok további lehetséges csoportosítása

➤ *Kárterülethez kötődő nem műszaki feladatok*

Ide soroljuk mindazon feladatokat, amelyeket a kárterületen, vagy annak közvetlen közelében, a kárterületről kimentett lakosság és a sérültek elsődleges ellátása, egészségügyi biztosítása, a veszélyeztetett területről történő elszállításuk, valamint a környező lakosság tájékoztatása, az őrzés-védelem, forgalomszabályozás, a kárhelyen a mentés feltételeinek kialakítása, a mentőerők ellátása, továbbá ezek végrehajtásához szükséges logisztikai háttér kialakítása érdekében kell végrehajtani.

➤ *A mentőerőkhöz kötődő nem műszaki jellegű feladatok*

Ide soroljuk mindazon tervezési, szervezési, irányítási, ellenőrzési, egészségügyi és logisztikai feladatokat, amelyek közvetlenül a mentőerőkhöz kötődnek és azokat a mentésben résztvevők minden oldalú ellátása, (élelem, ruházat, egészségügyi, stb.), elhelyezése, váltása és pihentetése, valamint feladataik végrehajtásához szükséges feltételek megteremtése és biztosítása érdekében kell végrehajtani.

➤ A kimenekített, valamint a katasztrófák által érintett lakossággal kapcsolatos nem műszaki feladatok

Ide soroljuk mindazon tervezési, szervezési, irányítási, egészségügyi, szociális, lelki segély, valamint logisztikai feladatokat, amelyeket a befogadó helyeken az elhelyezési feltételek kialakítása, azok működtetése, a kárterületről kimenekített, vagy kitelepített lakosság szállítása, minden oldalú ellátása, (élelem, ruházat, egészségügyi, stb.), az alapvető életfeltételek megteremtése, (munkába járás, oktatás a gyerekeknek, hivatalos ügyintézési feltételek, stb.), továbbá a kimenekítettek végleges elhelyezése, visszatelepítése érdekében kell végrehajtani.

➤ Egyéb nem műszaki jellegű feladatok

Ide soroljuk mindazon feladatokat, amelyek nem tartoznak szorosan az előző csoportokba, de végrehajtásuk fontos, elhanyagolásuk súlyos problémákhoz vezethetnek. Ezek közül csak egy néhányat emelek ki. (Pl.: állattetemek összegyűjtése, elszállítása, fertőtlenítés, különböző járványügyi intézkedések megtétele, halottak azonosítása és nyilvántartásba vétele, a károk felmérésének igazgatási feladatai, a felelőségek megállapítása, a teljes helyreállítás közigazgatási, pályáztatási feladatai, stb.)

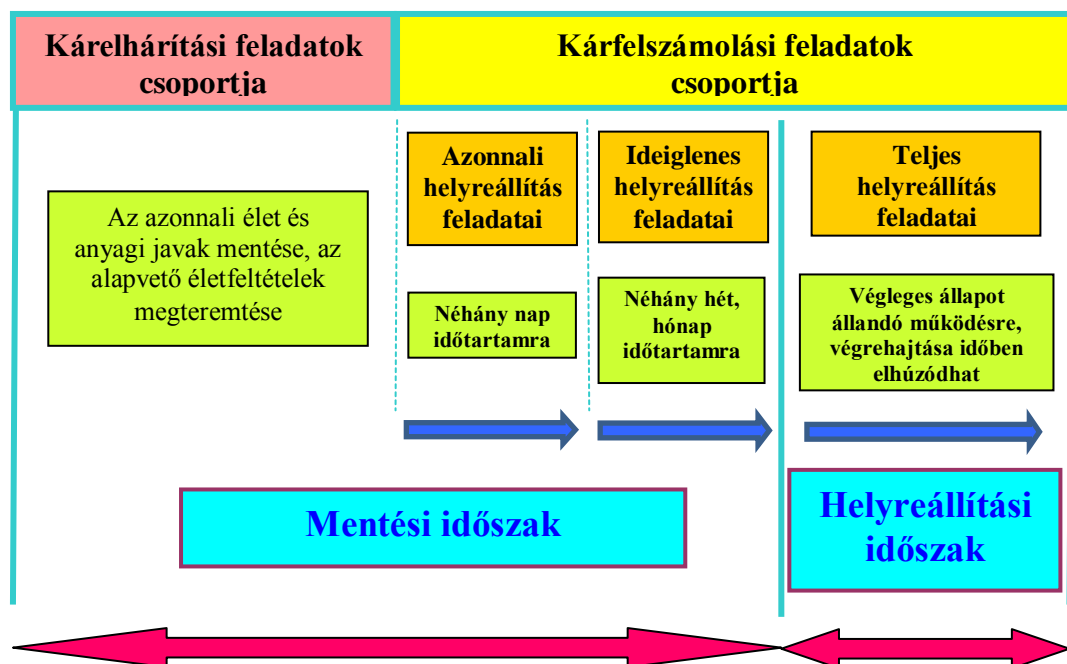
2.3.2 A kárfelszámolás feladatainak csoportosítása a védekezés időszakai szerint

Az első fejezetben bemutatam, hogy a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok végrehajtása alapvetően a „mentési” és a „helyreállítási” védekezési időszakokhoz kötődik. Ha a feladatok végrehajtását ezen időszakok oldaláról vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a kárelhárítási feladatokat teljes egészében a mentési időszakban, míg a kárfelszámolási feladatokat mindkét időszakhoz kötődően hajtjuk végre.

Ez egyben megadja a feladatok csoportosítását is, amely a következő lehet:

- Kárelhárítási feladatok.
- Kárfelszámolási feladatok:
  - Azonnali helyreállítási feladatok;
  - Ideiglenes helyreállítási feladatok.

Ezek a feladatcsoportok egymással szorosan összefüggnek és köztük bizonyos átfedések tapasztalhatók, amelyek a **3. sz. ábrán** láthatók.

3. sz. ábra A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok mentési időszakok szerinti csoportosítása⁴

Az ábrából látható, hogy a mentési időszakban kerülnek végrehajtásra az *olyan azonnali és ideiglenes kárfelszámolási feladatok*, amelyek nem csak a mentési munkákat segítik, hanem az alapvető életfeltételek kialakítását is szolgálják. Ilyenek lehetnek az utak, közlekedési csomópontok, közművek, stb. azonnali és ideiglenes helyreállítása, valamint a veszélyes épületszerkezetek rögzítése, vagy

⁴Prof. Dr. Szabó Sándor – Dr. Tóth Rudolf: A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok értelmezése a katasztrófavédelem területén. VIth International Symposium on Defence Technology. 2010. 05. 06-07. Konferencia kiadvány 8. oldal. 3. sz. ábra. ISSN: 1416-1443

eltávolítása. Ezen feladatok végrehajtása már a teljes helyreállítás végrehajtási feltételeinek megalapozását is szolgálja. A kárterület teljes helyreállítása hónapokig, de akár évekig is elhúzódhat a katasztrófa súlyosságától, a kárterület nagyságától, valamint a keletkezett környezeti károk felszámolásától függően.⁵

3. A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok végrehajtásához szükséges logisztikai képességek értelmezése, fajtái és logisztikai feladatai

A védekezés csak akkor lesz eredményes és a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok végrehajtása hatékony, ha azok *végrehajtás feltételei* rendelkezésre állnak. Ezek közül csak a legfontosabbakat emelem ki:

- Megfelelő létszámú, felszereltségű és kiképzettségű mentőerők megléte, akik rendelkeznek a feladatok végrehajtásához szükséges gépekkel, technikai eszközökkel és a védekezés megkezdéséhez szükséges legfontosabb anyagokkal.
- Rendelkezni kell a feladatok végrehajtásához megfelelő logisztikai támogató rendszerrel és a szükséges erőforrásokkal. (pl.: anyagok, eszközök, felszerelések, pénzügyi feltételek, stb.)
- Megfelelően rugalmas és hatékony vezetési rendszer megléte, amely rendelkezik az információáramláshoz szükséges korszerű informatikai és híradó eszközökkel.
- Olyan célszerű és megfelelő, védekezi elvek, módszerek kidolgozása és alkalmazása, amelyek biztosítják a gyors és eredményes mentés végrehajtását.

Mindezek együtt, egy erős logisztikai háttérrel, megfelelő erőforrásokat és logisztikai képességet feltételeznek és igényelnek. A továbbiakban megvizsgálom a katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatásának fogalmát,

---

⁵ Prof. Dr. Szabó Sándor – Dr. Tóth Rudolf: A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok értelmezése a katasztrófavédelem területén. VIth International Symposium on Defence Technology. 2010. 05. 06-07. Konferencia kiadvány 8. oldal, ISSN: 1416-1443

értelmezem a logisztikai képességet, valamint áttekintem a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok végrehajtásának logisztikai feladatait.

3.1. A katasztrófa-elhárítási logisztika fogalma és értelmezése

A katasztrófavédelmi rendszert „rendszer szemlélettel” vizsgálva megállapítható, hogy három alrendszerre épül, melyek egymással szorosan összefüggnek.⁶ [8]
Ezek a következők:

- Szervezeti alrendszer;
- Erőforrás alrendszer;
- Katasztrófa-elhárítási feladatok alrendszere.

Ezek az alrendszerek egymással szoros kapcsolatban vannak és a katasztrófa-elhárítási logisztika alapvetően a katasztrófa-elhárítási feladatok alrendszeréhez kötődik, mivel a feladatok végrehajtásának logisztikai támogatása itt jelenik meg. Ezek a logisztikai támogatási feladatok szintén a védekezési időszakokhoz kapcsolódnak, ugyan úgy, mint a többi katasztrófa-elhárítási feladatok, melyek végrehajtása lehetetlen megfelelő logisztikai támogatás nélkül. Az eddigi kutatásaim alapján megállapítható hogy a fenti „támogató” logisztikára jogszabályi megnevezés és fogalmi meghatározás nincs. Ezért, célszerűnek tartom a megnevezésre a „katasztrófa-elhárítási logisztika” kifejezést használni és fogalmára az alábbi meghatározást javaslom.⁷

„Katasztrófa-elhárítási logisztika mindazon tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófák elleni hatékony védekezés érdekében, a szükséges és elégséges logisztikai feltételek, az anyagi-technikai és különleges erőforrások biztosítása, valamint optimális felhasználása céljából kerülnek végrehajtásra.” [4]

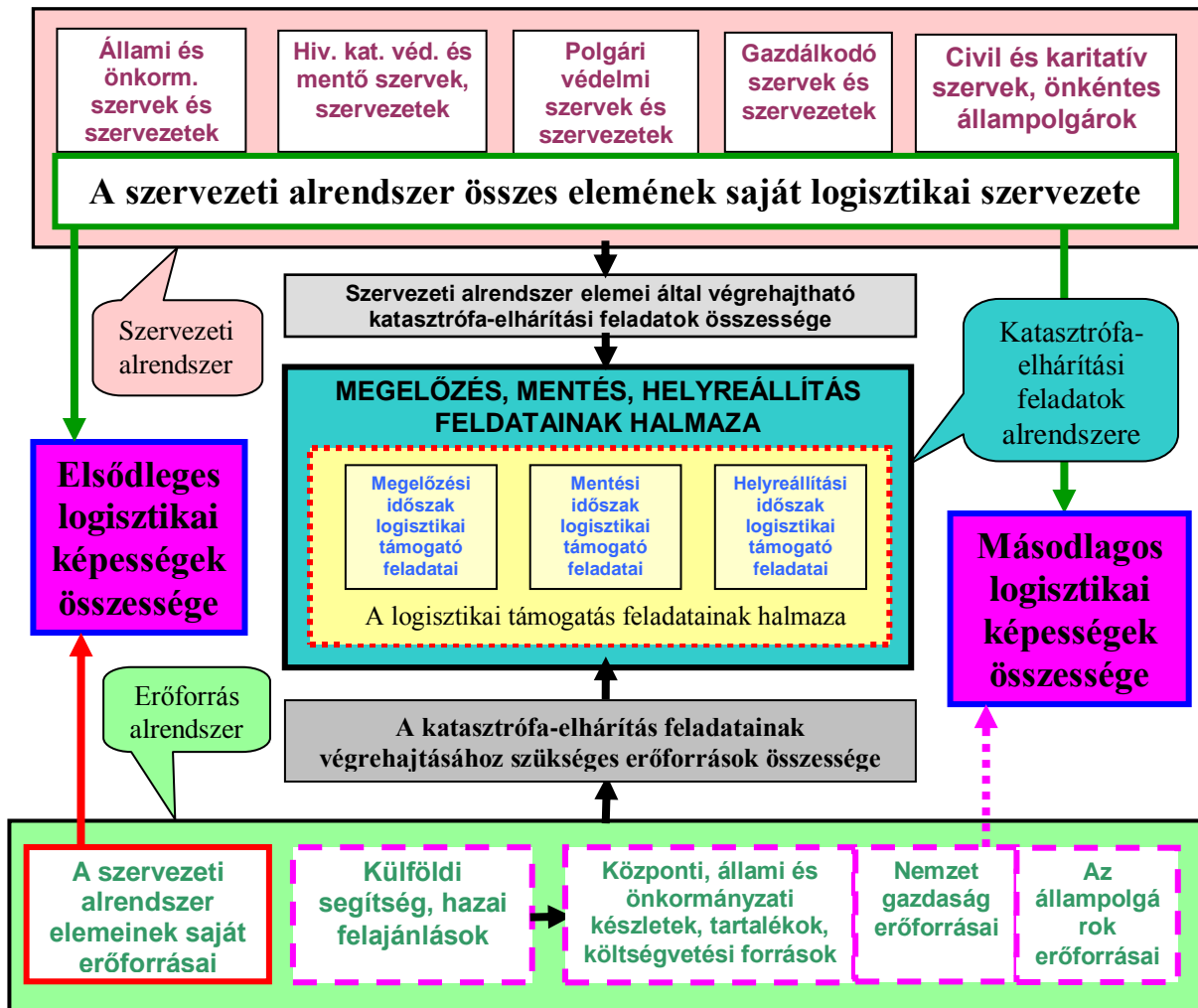
---

⁶ Dr. Hornyacsek Júlia: Polgári védelem 1. ZMNE, Budapest, 2009. 74. p. ISBN: 978-963-70-60 66-3

⁷ Dr. Tóth Rudolf – Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében. Polgári Védelmi Szemle. 2009/1. szám. 155. p. ISSN: 17 88-2168

A katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatási rendszerét úgy kell kialakítani, hogy az legyen kellően rugalmas, költség-hatékony, megbízhatóan működjön a megelőzés, a mentés és a helyreállítás időszakában egyaránt.⁸ [5]

A katasztrófavédelem alrendszerait és azok elemeit, valamint a katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatási feladatainak „védekezési időszakok” szerinti csoportosítását a **4. számú ábra** szemlélteti.⁹

4. sz. ábra A logisztikai támogatási feladatainak helye katasztrófa-elhárítási feladatok alrendszerében és kapcsolata a szervezeti és az erőforrás alrendszerekkel

⁸ Dr. Tóth Rudolf: A katasztrófa-elhárítás logisztikai kérdései. Vth International Symposium on Defence Technology. 2008. április 21-22. Konferencia kiadvány 9. oldal. ISSN: 1416-1443

⁹ Horváth Zoltán: A hazai katasztrófavédelmi logisztikai támogatás újszerű értelmezése. Polgári Védelmi Szemle. 2009/2. szám. 118. oldal. ISSN: 17 88-2168

3.2. A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok végrehajtásához szükséges logisztikai képesség értelmezése, fajtái és logisztikai feladatai

A 4. számú ábrából látható, hogy a „megelőzés”, a „mentés” és a „helyreállítás” időszakaiban a végrehajtandó katasztrófa-elhárítási feladatok mellett megjelennek a logisztikai támogató feladatok is. Ez utóbbiak végrehajtásához szükséges logisztikai szervezetek és erőforrások a katasztrófavédelem „szervezeti” és „erőforrás” alrendszereihez kötődnek. A katasztrófa-elhárítási és ezen belül a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok megfelelő logisztikai támogatásának célja, hogy megvalósuljon a mentési és a helyreállítási feladatok végrehajtásához szükséges erőforrások teljes körű biztosítása, azoknak a szükséges igények szerinti szétosztása és a felhasználás helyszínére történő eljuttatása. Ehhez viszont olyan logisztikai képességekre van szükség, amelyek biztosítják, hogy a védekezéshez szükséges anyagok, eszközök, és felszerelések, megfelelő mennyiségben, minőségben, időben, a megfelelő helyen, és minimális költségráfordítással álljanak rendelkezésre. A katasztrófa-elhárítási logisztika képességére jogszabályi megnevezést és fogalmi meghatározást kutatásaim során nem találtam, ezért célszerű annak értelmezéséhez a képesség általános fogalmi meghatározásaiból kiindulni.

A képesség fogalma és értelmezése

A szakirodalmak és a lexikonok a „képesség” fogalmára különböző meghatározásokat alkalmaznak. Ezek közül az alábbiakat emelem ki:

Képesség: Valamely teljesítményre, tevékenységre való testi-lelki adottság, alkalmasság. – Hajlam, tehetség, erő.¹⁰

Képesség: Valamely cselekvésre, teljesítményre való alkalmasság, illetve ennek mértéke.¹¹

---

¹⁰ Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó. 1999. 672. oldal.

¹¹ Zakárné Horváth Ida közoktatási szakértő: Készségek, képességek és kompetenciák fejlesztése. Modinfo Kft, Módszertani füzetek. 2003. 10. oldal. Forrás: http://www.knok.adatpark.hu/letoltesek/dokumentumok/Modinfo_Keszsegek_kepessegek_kompetenciak_fejlesztese.pdf, Letöltési idő: 2010. 11. 20.

Képesség: Minden olyan tudásfajta, amely valamilyen aktivitást lehetővé tesz birtoklója számára.¹²

Képesség: Valamely teljesítményre, tevékenységre való testi és lelki adottság, alkalmasság, mindaz, amit meg tudunk tenni¹³

Amennyiben a képességet nem élőlényekre, (emberek, állatok, stb.) hanem szervezetekre, rendszerekre vagy folyamatokra értelmezzük, akkor az alábbi fogalom meghatározás alkalmazható rá:

Képesség: *egy szervezetnek, rendszernek, vagy folyamatnak az-az adottsága, hogy olyan **terméket** hozzon létre, amely ki fogja elégíteni az illető termékre vonatkozó **követelményeket***¹⁴

A fentiek alapján általános megállapításként kijelenthetjük, hogy a képességek az eredményes tevékenységhez szükséges külső-belső feltételek és a mozgósítható erők összessége, amelyek teljesítményben, vagy más produktumban nyilvánulnak meg, vagyis úgy tekinthetjük őket, mint valamilyen teljesítőképességet. Ezt szem előtt tartva, továbbá figyelembe véve a szervezetekre, rendszerekre és a folyamatokra vonatkozó „képesség” meghatározást, a katasztrófa-elhárítási logisztika képessége az alábbiak szerint értelmezhető:

A katasztrófa-elhárítás logisztikai rendszerének képessége nem más, mint a rendszernek a katasztrófa-elhárítás során jelentkező logisztikai feladatok eredményes végrehajtására való alkalmassága a védekezés minden időszakában.

Ez magába foglalja a felkészült logisztikai szervezetek, valamint a védekezéshez szükséges erőforrások meglétét, (rendelkezésre állását), továbbá a célirányos tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységeket.

---

¹² Wikipédia: A szabad enciklopédia, <http://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A9pesség>, Letöltési idő: 2010. 11.

¹³ Forrás: http://5mp.eu/fajlok/butanyul/fejlecesbeugro_www.5mp.eu_.pdf, Letöltési idő: 2010. 11. 20.

¹⁴ Kis és Középvállalkozás Fejlesztési portál, <http://www.standard-team.hu/szakszotar5-kepesseg.html>, Letöltési idő: 2010. 11. 20.

A következő alfejezetben megvizsgálom, hogy hogyan lehet értelmezni a logisztikai képességet a kárelhárítás- és a kárfelszámolás feladataira vonatkozóan.

A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok végrehajtásához szükséges logisztikai képességek értelmezése, fajtái

Hivatkozva az első fejezetben leírtakra, a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok a „mentési” és a „helyreállítási” időszakokhoz kötődnek, és végrehajtásuk történhet részben egy időben, de egymást követő időfázisokban is. Ezért, a feladatokhoz szükséges anyagi-technikai feltételeket a végrehajtás időbeni ütemezéséhez igazítva, azzal összhangban kell biztosítani és a logisztikai támogatást ennek megfelelően kell kialakítani és megvalósítani. Ebben kiemelt jelentősége van a védekezésben résztvevő szervezetek saját logisztikai szervezeteinek és erőforrásainak, (saját logisztikai képesség), mert ezek azonnal alkalmazhatók és felhasználhatók. Ennek az elsődleges beavatkozóknál van kiemelt jelentősége, amikor az életmentés és az anyagi javak mentésének sikere nagyban függ attól, hogy a mentő erők milyen feltételekkel rendelkeznek, mert a feladatok végrehajtásához viszonylag rövid idő áll rendelkezésre. A „helyreállítás” időszakában a feladatok végrehajtása időben elhúzódhat, és a logisztikai támogatás végrehajtásának nincs szűk időkorlátja. A fentiek alapján kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok logisztikai támogatásának képességei az alábbiak szerint értelmezhetők:

A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok logisztikai támogatásának képessége nem más, mint a „mentés” és a „helyreállítás” időszakában jelentkező logisztikai feladatok eredményes végrehajtására való alkalmasság.

Ez magába foglalja kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok végrehajtásához szükséges felkészült logisztikai szervezetek és erőforrások meglétét, (rendelkezésre állását), továbbá a célirányos tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységeket.

A *logisztikai képességek fajtáit* vizsgálva, azokat két csoportra bonthatjuk:

- Elsődleges logisztikai képesség;
- Másodlagos logisztikai képesség.

Az eddigi kutatásaim alapján az *elsődleges és másodlagos logisztikai képességek*¹⁵ csoportjai alatt az alábbiakat értem:

Elsődleges logisztikai képesség alatt a „szervezeti alrendszer” elemeinek, vagyis a katasztrófák elleni védekezésben résztvevő valamennyi szervezet saját rendelkezésre álló logisztikai képességének összességét értem, amely magába foglalja a szervezeti elemek saját erőforrásait, logisztikai szervezeteit, továbbá a célirányos tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységeket.

Másodlagos logisztikai képesség alatt értem azt a *megerősítő és visszapótló* jellegű logisztikai képességet, amelynek célja a lakosság és az anyagi javak mentéséhez, a mentőerők és a lakosság elhelyezéséhez, ellátásához, valamint a védekezéshez és a helyreállításhoz szükséges, anyagokat, eszközöket, felszereléseket időben, megfelelő mennyiségben – megerősítő jelleggel – a helyszínre jutassa, továbbá a védekezésben részt vevő szervezetek által felhasznált saját erőforrásait visszapótolja.

Ez történhet, az elsődleges logisztikai képességekkel együtt, vagy időben azt követően. [6]

Ezek a logisztikai képességek együttesen biztosítják, hogy a katasztrófa-elhárítási feladatok és ezen belül a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok logisztikai támogatása folyamatosan valósuljon meg, a szükséges logisztikai feltételek rendelkezésre álljanak és a helyszínen biztosítottak legyenek.

Az elsődleges és a másodlagos logisztikai képességek erőforrásait és logisztikai szervezeti elemeit a **4. számú ábra** szemlélteti. Az ábrából látható,

---

¹⁵ Horváth Zoltán: A hazai katasztrófavédelmi logisztikai támogatás újszerű értelmezése. Polgári Védelmi Szemle. 2009/2. szám. 120. oldal. ISSN: 17 88-2168

hogy a két képesség közötti különbség elsősorban az erőforrások között van, de bizonyos eltérés tapasztalható a logisztikai szervezeti elemek között is.

A másodlagos képességek esetén az erőforrások mozgását és a logisztikai támogatás feladatainak végrehajtását, hasonlóan az elsődleges logisztikai képességekhez, szintén a „szervezeti alrendszer” elemeinek logisztikai szervezetei végzik, de részt vesznek benne azok is, akik nem érintettek a katasztrófa-elhárítási feladatok végrehajtásában, viszont igénybe vehetők, mert megfelelő logisztikai szervezetekkel és képességekkel rendelkeznek. A katasztrófavédelemben részt vevők feladataikat – ha jogszabály másként nem rendelkezik – a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló törvény alapján, illetőleg a polgári védelmi kötelezettség keretében látják el.¹⁶

A következő alfejezetben táblázatos formában bemutatom a kárelhárítás és kárfelszámolás logisztikai támogatásának legfontosabb feladatait.

A kárelhárítás és kárfelszámolás legfontosabb logisztikai támogatási feladatai

A táblázatban szereplő feladatokat a logisztikai támogatás alapvető területei szerint csoportosítottam és azokat tüntettem fel, amelyek jellemzőek és meghatározóak a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok között. A vizsgálat során megállapítottam, hogy ezek élesen nem különíthetők el egymástól, a végrehajtás során egymással szorosan összefüggnek, továbbá időben átfedik egymást. A logisztikai támogatás területeinek és feladatainak összefüggéseit és kapcsolatát az *1. számú táblázat* tartalmazza.

---

¹⁶ Dr. Hornyacsek Júlia – Dr. Csépainé Széll Pálma – Veres Viktória: Közigazgatási vezetők felkészítése a védelmi feladatokra. Kézikönyv polgármesterek részére a települési védelmi feladatok ellátásához. ZMNE, Vegyi- és Katasztrófavédelmi Intézet. Budapest. 2009. 53. oldal. ISBN: 978-963-7060-76-2

Logisztikai támogatás területei	Logisztikai támogatási feladatok	Kárelhárítás	Kárfelszámolás (helyreállítás)	
			Azonnali Ideiglenes	Teljes
Elhelyezés, ellátás	A kimenekített lakosság ideiglenes elhelyezése, a befogadási helyek kialakítása és működtetése	X	X	X
	A mentőerők elhelyezési és pihentetési feltételeinek kialakítása, a váltási körletek berendezése és működtetése	X	X	-
	A mentőerők és a kárterületen maradt lakosság ellátása	X	X	-
	A kimentett, kitelepített lakosság ellátása	X	X	X
Anyagi biztosítás	A közvetlen élet és anyagi javak mentéséhez szükséges anyagok folyamatos biztosítása	X	X	-
	A helyreállításhoz szükséges anyagok folyamatos biztosítása	-	X	X
Technikai biztosítás, javítás	A mentés, az azonnali és ideiglenes helyreállításhoz szükséges technikai eszközök, gépek biztosítása	X	X	-
	A teljes helyreállításhoz szükséges technikai eszközök, gépek, berendezések biztosítása	-	-	X
	A technikai eszközök, gépek, berendezések javításához és üzemeltetéséhez szükséges feltételek megteremtése, bizt.	X	X	X
Szállítási feladatok	A mentéssel, az azonnali és az ideiglenes helyreállítással összefüggő szállítási feladatok	X	X	-
	A teljes helyreállítással kapcsolatos szállítási feladatok	-	-	X
	A mentőerők mozgatásával és ellátásával kapcsolatos szállítási feladatok	X	X	X
	A lakosság kimenekítésével és visszatelepítésével és ellátásával és a sérültek szállításával kapcsolatos feladatok	X	X	X
Raktározás és tárolás	A mentéshez és a helyreállításhoz szükséges anyagok helyszíni tárolási (raktározási) feladatai	X	X	X
	A kimenekített lakosság és a mentőerők elhelyezésével és ellátásával kapcsolatos raktározási feladatok	X	X	X
	A központ raktárak és a mentőerők raktári készleteinek visszapótlásával kapcsolatos raktározási feladatok	-	-	X
Gazdálkodási feladatok	A mentés során az erőforrások felhasználásával és pótlásával kapcsolatos gazdálkodási feladatok	X	X	X
	A károk enyhítésével és a helyreállítással összefüggő költségvetési és gazdálkodási feladatok	X	X	X
	A károk felmérésével és a kártérítéssel összefüggő gazdálkodási feladatok	-	X	X
	Az anyagok beszerzésével, a pályázatokkal összefüggő gazdálkodási feladatok	X	X	X
Eü. fea.	A sérültek ellátása és a szükséges feltételek biztosítása	X	X	-
Segély	A segélyek fogadása, nyilvántartása, tárolása, szétosztása	X	X	-
	A segélyek felhasználásának ellenőrzése, elszámolások	-	X	X

1. sz. táblázat: A kárelhárítás és kárfelszámolás logisztikai feladatai
(Forrás: A szerző által készített táblázat)

4. Összegzett következtetések, megállapítások

A kutatási eredmények alapján megállapítható, hogy a kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok alapvetően a katasztrófa-elhárítási feladatok alrendszerébe tartoznak, a mentési és a helyreállítási időszakokhoz kötődnek, valamint a közvetlen élet és anyagi javak mentésével, az alapvető életfeltételek kialakításával, továbbá a teljes helyreállítás és az élet normalizálásával összefüggő feladatok ölelik fel. Kiemelt szerepet töltenek be a katasztrófák elleni védekezés feladatai között, hatékony és gyors végrehajtásuk alapvetően befolyásolják a katasztrófák elleni védekezés eredményességét.

A feladatok végrehajtásához megfelelő feltételekre van szükség, amelyeket már a védekezés megelőzési időszakában ki kell alakítani. Megfelelő és hatékony logisztikai támogatás nélkül elképzelhetetlen a feladatok maradéktalan és eredményes végrehajtása. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, a logisztikai támogatásnak megfelelő képességekkel kell rendelkezni. Eddigi kutatási eredményeim alapján megállapítottam, hogy a katasztrófavédelemmel foglalkozó törvények, rendelkezések nem foglalkoznak a katasztrófa-elhárítási logisztika fogalmával, rendszerével, így meghatároztam azok fogalmát, értelmeztem a logisztikai rendszer képességét, továbbá meghatároztam annak alapvető fajtáit. Ennek alapján megállapítottam, hogy az elsődleges és másodlagos logisztikai képességek egymással szorosan összefüggnek, nem csak kiegészítik egymást, de egyben szerves egységet is képeznek. Végezetül, táblázatos formában bemutattam a kárelhárítás és kárfelszámolás legfontosabb logisztikai támogatási feladatait a logisztika területeinek megfelelő csoportosításban és bontásban. Megállapítottam, hogy ezek a feladatok élesen nem különíthetők el egymástól, a végrehajtás során egymással szorosan összefüggnek, továbbá időben átfedik egymást.

Felhasznált irodalom:

- [1] 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről.
- [2] 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról.
- [3] Prof. Dr. Szabó Sándor – Dr. Tóth Rudolf: A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok értelmezése a katasztrófavédelem területén. VIth International Symposium on Defence Technology. 2010. május 6-7. Konferencia kiadvány 1-12 oldal. ISSN: 1416-1443
- [4] Dr. Tóth Rudolf – Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében. Polgári Védelmi Szemle. 2009/1. szám. 149-163 oldal. ISSN: 17 88-2168
- [5] Dr. Tóth Rudolf: A katasztrófa-elhárítás logisztikai kérdései. Vth International Symposium on Defence Technology. 2008. április 21-22. Konferencia kiadvány. 9. oldal. ISSN: 1416-1443
- [6] Horváth Zoltán: A hazai katasztrófavédelmi logisztikai támogatás újszerű értelmezése. Polgári védelmi Szemle. 2009/2. szám. 116-124 oldal. ISSN: 17 88-2168
- [7] Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó. 1999. 672. oldal.
- [8] Dr. Hornyacsek Júlia: Polgári védelem 1. ZMNE. Budapest. 2009. 74. p. ISBN: 978-963-70-60 66-3
- [9] Dr. Hornyacsek Júlia – Dr. Csépainé Széll Pálma – Veres Viktória: Közigazgatási vezetők felkészítése a védelmi feladatokra. Kézikönyv polgármesterek részére a települési védelmi feladatok ellátásához. ZMNE. Vegyi- és Katasztrófavédelmi Intézet, Budapest. 2009. 53. oldal. ISBN: 978-963-7060-76-2
- [10] Zakárné Horváth Ida közoktatási szakértő: Készségek, képességek és kompetenciák fejlesztése. Modinfo Kft, Módszertani füzetek. 2003. 10. oldal. Forrás:http://www.knok.adatpark.hu/letoltesek/dokumentumok/Modinfo_Keszssegek_kepessegek_kompetenciak_fejlesztese.pdf, Letöltési idő: 2010. 11. 20.
- [11] Wikipédia: A szabad enciklopédia. <http://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A9pess%C3%A9g>. Letöltési idő: 2010. 11.
- [12]http://5mp.eu/fajlok/butanyul/fejlecesbeugro_www.5mp.eu_.pdf
Letöltési idő: 2010. 11. 20.
- [13] Kis és Középvállalkozás Fejlesztési portál, <http://www.standard-team.hu/szakszotar5-kepesség.html>. Letöltési idő: 2010. 11. 20.